

ПРИВЛАСНЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПРОДУКТУ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

APPROPRIATION OF INFORMATIVELY-DIGITAL INTELLECTUAL PRODUCT: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND PROSPECTS FOR UKRAINE

Стаття присвячена дослідженню історичних засад становлення та розвитку системи привласнення інтелектуального продукту. Проведено аналіз еволюції продуктового атрибуту привласнення інтелектуального продукту, визначено особливості його розгортання в умовах Стародавнього Світу та в епоху європейського Середньовіччя. Показано суттєві відмінності в еволюції такого атрибуту привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту в європейських країнах у Новий та Новітній часи. Особлива увага приділена дослідженню специфіки екстерналізації привласнення інтелектуального продукту в Німеччині. Визначено проблеми втілення досягнень зарубіжного досвіду реалізації привласнення в умовах національної економіки України, окреслено основні виклики та перспективи імплементації окремих умов привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту, сформованих в європейських країнах, в реалії вітчизняної економіки.

Ключові слова: привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту, належність, набуття, міжнародні відносини, актори привласнення.

The article was sanctified to research of international experience of appropriation of informatively-digital intellectual product. On the achievements of foreign experience of realization of appropriation of informatively-digital intellectual product was accented. The prospects of implementation of partial conditions of appropriation of informatively-digital intellectual product from the European countries to realities of national economics of Ukraine were circumscribe. Analysis of evolution of product's of attribute of appropriation of intellectual product and specific of its deployment in the conditions of the Ancient World and in the epoch of European middle Ages was conducted. Significant differences in the evolution of such attribute of appropriation of informatively-digital intellectual product in the European countries in New and Newest times were shown. To research of specific of exteriorization of appropriation of informatively-digital intellectual product in Germany was spared the special attention. Were found out the stages of fixing and legitimating of intellectual product, namely: symbol (to V of century), privileged (from V to XVIII of century), legal (from XVIII to XIX of century), sign-symbol (from the end XIX of century). On the exert of appropriation mainly not own the created legitimate informatively-digital intellectual product in the conditions of strengthening of tendency of transformation of large ownership in the largest at the Germany was accented. The functional of appropriation not own the created legitimate informatively-digital intellectual product was detected and formalized in the system of equalizations. The stimulus of the extended reproduction of actors of appropriation not own the created legitimate informatively-digital intellectual product were severed in next parts: the state-private partnership for subsidies to tuitions of skilled specialists, research-and-developments (in the cluster of creators); protecting of national inventions from the "unwanted copy" (in the cluster of producers); government stimulation by the subsidies of research-and-developments, and also structuring of relations between a bank and industry (in the cluster of mediators-entrepreneurs). Further researches must be directed on the search of prospects of implementation of partial conditions of appropriation of informatively-digital intellectual product from the European countries to realities of national economics of Ukraine. Practical importance of the paper was represented in an availability for government regulation of use of international experience of development of local types of industrial activity in Ukraine, and also them scientific accompaniment.

Key words: appropriation of informatively-digital intellectual product, belonging, acquisition, international relations, actors of appropriation.

УДК 330.13

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.86-6>

Леонідов І.Л.

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки і соціально-гуманітарних дисциплін, Український державний університет науки і технологій

Білоцерковець Д.В.

студент, Український державний університет науки і технологій

Leonidov Ihor

Ukrainian State University of Science and Technologies

Bilotserkovets Dmytro

Ukrainian State University of Science and Technologies

Постановка проблеми. Траєкторія розвитку національної економіки України останніми десятиліттями визначає нагальну необхідність форсованого технологічного переозброєння, зростання потреби як у впровадженні у виробничий процес досягнень сучасної світової науки, так й формуванні відповідного підґрунтя щодо забезпечення ефективного розвитку науково-технічної діяльності в національних координатах. Важливим фактором реалізації подібних стратегічних задач виступає розбудова та вдосконалення вітчизняних умов прояву привласнення інтелектуального продукту. Проте здійснення останнього, модернізація сприятливих національних умов привласнення інтелектуального продукту, виключення або нейтралізація в його формах архаїчних та демпфуючих компо-

нентів представляється надзвичайно складною процедурою за умови спирання виключно на національні традиції, досвід та специфіку формування даних відносин. Це не означає абсолютизацію досвіду інших країн, реформування як ліквідацію вітчизняних форм привласнення, але передбачає органічне включення у наявні конструктивні елементів, що уособлюють прогресивні зміни, детермінують оновлення та розширене відтворення українських акторів привласнення інтелектуального продукту на засадах збереження її національної своєрідності та ідентичності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми привласнення інтелектуального продукту, розбудови національної форм його привласнення, дослідження особливостей еволюції

зарубіжних форм привласнення інтелектуального продукту, проблем та перспектив врахування європейського, північноамериканського, далекосхідного досвіду реформування умов його привласнення, особливо в частині інформаційної революції опинились у центрі наукових інтересів цілої низки зарубіжних та вітчизняних науковців. Тож в межах даного дослідження особливої уваги заслуговує вивчення наукових здобутків таких вчених, як В. Білоцерківець, К. Бурхоп, Д. Гоффманн, О. Завгородня, Е. Мое, П. Мурманн, В. Небрат та багатьох інших [1; 2; 3; 5; 6; 8; 9]. Науковий пошук зазначених дослідників дозволив виокремити основні напрями подальших розвідок в даній предметній царині, їх розробки виступають важливим підґрунтям вивчення особливостей імплантації зарубіжного досвіду модернізації національних умов привласнення інтелектуального продукту у вітчизняних реаліях.

Незважаючи на значний внесок зарубіжної та вітчизняної наукової спільноти у розробку теоретичних та методологічних засад дослідження прояву привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту, низка проблем у даній сфері й надалі залишаються недостатньо розробленими, а саме визначення перспектив впровадження міжнародного досвіду привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту, можливості реформування його умов при надзвичайній лімітації ресурсів, погіршенні інфраструктури та демографічному занепаді. Це визначило необхідність та актуальність даного дослідження, обумовило його ціль та задачі.

Постановка завдання. Мета даної статті полягає в дослідженні міжнародного досвіду привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту та перспектив його застосування в умовах національної економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення міжнародного досвіду привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту зосереджується на економічних відносинах акторів привласнення інтелектуального продукту, які притаманні інтернаціональному рівню їх взаємодії. Хронологія такої взаємодії, що кристалізувалася в основних етапах фіксації й легітимації інтелектуального продукту, виявляється наступною.

Початок першого етапу відзначений в економічній думці рабовласницького устрою як фіксація (символьна) у формі маркування, а саме: вирізи оригінальних «фірмових» знаків на камінні споруд, збудованих майстрами стародавніх Ассирії та Вавилону (4 тисячоліття до н.е.); використання ремісниками уніфікованого маркування, як свідчення належності товарів певній майстерні, в стародавніх Єгипті, Греції та Римі; зберігання в офіційному архіві Афіньської республіки (330 р. до н.е.) оригіналів творів найбільш шанованих авторів тра-

гедій та дотримання акторами їх офіційного тексту при виконанні; кристалізація зв'язку між товаром і виробником в терміні brand (тавро) із англійської практики маркування худоби клеймом за допомогою розжареного металу.

В творах представників економічної думки Середньовіччя закарбувалися прояви другого етапу (з V до XVIII ст.) фіксації (привілейованої) результатів інтелектуальної діяльності в формі патентних грамот: перша патентна грамота на корабельний поворотний кран була милостю влади міської управи Флоренції щодо винахідника Філіппо Брунеллескі (1421 р.); венеціанська патентна грамота на засіб для перекачування води була дарована автору Г. Галілею (1594 р.); на території Англії патентна грамота була подарована Генріхом VI уродженцю Фламандії Джону з Ютімана на виготовлення кольорового скла для вікон Ітонського коледжу (1449 р.); королі Англії та Франції, а також курфюрсти Німеччини стали жалувати відповідно цехам та гільдіям привілеї виключного відтворення друкованих копій і їх поширення протягом обмеженого терміну.

В наробітках прихильників меркантилізму та фізіократів занотовувалися прояви третього етапу (з XVIII до XIX ст.) фіксації (правової) результатів інтелектуальної діяльності в формі патентних систем суверенних держав: патентний закон США (1790 р.); патентний закон Франції (1791 р.); французькі декрети гарантування авторського права на всі форми творчості (літературної, драматичної, музичної, образотворчої) при їх відтворенні всіма відомими тоді методами, а також права спадкоємців і правонаступників робити це після смерті автора (1793 р.); зміни в статусі «авторського права» від правочинів власності, що мають економічну цінність (Англія, Франція), до частки особистості автора. Перші негативні наслідки патентної системи проявилися в гострій суперечності з принципом свободи міжнародної торгівлі – в забороні ввезення відповідних виробів до країни патентування без дозволу патентовласника.

У працях дослідників юридичного аспекту власності представників класичної політичної економії та їх послідовників кристалізувалися прояви четвертого етапу (з кінця XIX ст.) міжнародної фіксації (знаково-символьної) результатів інтелектуальної діяльності при її інтернаціоналізації на рівні: Союзу промислової власності (Паризька конвенція, 1883 р.); Міжнародного союзу з охорони літературних і художніх творів (Бернська конвенція, 1886 р.); багатосторонніх договорів про міжнародну охорону права виконавців фонограм (Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, 1934 р.) тощо.

Зазначені етапи відображають досвід привласнення інтелектуального продукту переважно роз-

винених країн, країн-інноваторів в умовах високого рівня захисту прав інтелектуальної власності, дієвого механізму комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності, мотивованого підвищенням власної конкурентоспроможності, поживанням економічної активності, нарощуванням експорту високотехнологічної продукції, що забезпечить стимулювання винахідництва та нових технологій [4]. Однак, в частині країн з низьким рівнем економічного розвитку, що є переважно споживачами інтелектуального продукту або імітаторами інновацій, зазначений досвід є суперечливим через неспроможність прав власності стимулювати винаходи та науково-дослідні роботи в умовах відсутності кадрового та технічного потенціалу, низького життєвого рівня населення, неспроможного пред'являти попит на інноваційну продукцію. Відмічений досвід підтверджує тільки об'єктивну основу міжнародного науково-технічного обміну – асиметричність інноваційного розвитку країн та регіонів, тобто наявність глибокого технологічного розриву. Як бачимо, у виявлених етапах еволюції властивостей окремого атрибута привласнення інтелектуального продукту є обмеженням відображення його прояву в умовах міжнародних відносин, що потребує поглибленого дослідження відповідного привласнення в різних країнах.

Досвід Німеччини віддзеркалює специфіку екстерналізації привласнення інтелектуального продукту, що виявилася в умовах посилення дії тенденції перетворення великої приватної власності в найкрупнішу. В німецькому «військово-державному» імперіалізмі вищою формою заперечення приватної власності на капітал стало його перетворення на об'єкт державного розпорядження як вираз, передусім, інтересів політично пануючих прошарків. Спроможність відносин державно-монополістичного регулювання екстерналізації привласнення інтелектуального продукту в напрямі стимулювання наукоємного виробництва Німеччини у 1870–1913 рр. проявилася в тому, що на початку ХХ століття німецька металургія, хімічна та електротехнічна промисловість вийшли на перше місце в Європі і на друге в світі. Переважно позаринкові стимули НТП проявили себе в концернах, створених за участю держави, та виконавців державних програм.

В соціальному кластері творців при екстерналізації привласнення інтелектуального продукту переважним виявляється досвід державно-приватного партнерства в частині покриття видатків на зарплати дослідникам і співробітникам дослідницьких інститутів. «У німців було обладнання в їх чудових лабораторіях..., а також стимули у вигляді державних субсидій, які виплачуються на наукові роботи, спрямовані на розробку нових... засобів» [5].

Національні особливості набуття олюдненого інтелектуального продукту характеризувалися професійними кадрами, підготовленими університетами і реальними училищами. В частині належності олюдненого інтелектуального продукту висококваліфіковані фахівці сприяли посиленню інноваційної спроможності німецьких виробників, в напрямі залучення технології із зовнішніх джерел та швидкого їх освоєння.

Досвід привласнення уречевленого інтелектуального продукту збагачувався з моменту, коли університети та дослідницькі інститути здійснювали дослідження на засадах державно-приватного партнерства для забезпечення потреб бізнесу в нових розробках. В частині привласнення неосно-інтеграціоністського інформаційно-цифрового інтелектуального продукту (ICIPni) досвід накопичувався в період відсутності патентного захисту в Німеччині, що дозволило німецьким компаніям імітувати інновації, зроблені іншими фірмами [6], у тому числі, в заводських лабораторіях, які були поділені за напрямками: одні спеціалізувалися на створенні інноваційних продуктів, інші досліджували технологічні процеси і були спрямовані на їх поліпшення та контроль, особливо проміжних етапів виробництва [7]. В результаті неосно-інтеграціоністський інформаційно-цифровий інтелектуальний продукт як належний творцю «авторський екземпляр» (Ar) актуалізувався в статусі «секретів виробництва» (Asp), однак не набувався продуцентом і не мав перспектив легалізації в «правозахисній формі» (Ar ~ Asp).

Стосовно привласнення неосно-конструктивістського інформаційно-цифрового інтелектуального продукту (ICIPnc) плідним вважається досвід співпраці «високоосвічених професорів з великими заводами при розробці нових процесів і винаходу нових продуктів», що з початку 1880-х років є традицією пропонування університетськими вченими результатів своїх наукових досліджень німецьким виробникам [8]. Набуття продуцентом неосно-конструктивістського інформаційно-цифрового інтелектуального продукту, як належного творцю «авторського екземпляру», та надання йому альтернативних «правозахисних форм» (Ar ~ Ap, Ar ~ Ali&Asp) регулювалося державою, яка «щороку витрачає мільйони на... факультети своїх університетів», та доповнювалося інститутами громадянського суспільства: Асоціація німецьких хіміків (Verein Deutscher Chemiker, створена у 1896 р. як асоціація науковців); Товариство кайзера Вільгельма з розвитку науки (Kaiser-Wilhelm-Gesellschaft zur Forderung der Wissenschaften, створене у 1910 р. як «приватна компанія, в центрі якої є держава» [8]). Збереження наведеного тренду регулювання в привласненні неосно-конструктивістського та неосно-конструктивістського інтелектуального продукту у сьогоденні може

підтверджуватися витратами на НДДКР у ВВП Німеччини.

Як бачимо, в соціальному кластері творців виявлено досвід державно-приватного партнерства щодо субсидій підготовки кваліфікованих спеціалістів, досліджень і розробок. Функціонал актуалізації належного творцю «авторського екземпляру» та набуття його продуцентом (ICIPnd) може бути формалізований наступним чином (авторський погляд):

$$N(ICIPnc \parallel ICIPni \Rightarrow ICIPnd) \equiv Ar \sim Asp, Ar \sim Ap, \\ Ar \sim Ali\&Asp, \quad (1)$$

В соціальному кластері продуцентів при екстерналізації привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту знаменним є досвід Німеччини з ухвалення Закону про патенти (1877 р.) для захисту національних винаходів від небажаного копіювання конкурентами з інших країн, коли «німецькі фірми.. почали запроваджувати нововведення, адже було потрібно не допустити, щоб інші країни робили саме те, що вони зробили раніше» [9].

Досвід набуття легітимних форм інформаційно-цифрового інтелектуального продукту на рівні німецьких компаній формувався діяльністю юристів, які запатентували всі поліпшення і розпливчато описали їх, щоб запобігти копіюванню [10].

Про досвід належності легітимних форм інформаційно-цифрового інтелектуального продукту свідчить діяльність конгломерату інтересів Dreibund (між Bayer, BASF і AGFA, 1904 р.) із взаємним захистом патентів та обміном технічною інформацією. Збереження окреслених тенденцій регулювання привласнення легітимного інтелектуального продукту у сьогоденні може ілюструватися кількістю заявок на права інтелектуальної власності, поданих у Німеччині.

Отже, в соціальному кластері продуцентів виявлено досвід ухваленням державних рішень щодо захисту національних винаходів від небажаного копіювання. Функціонал актуалізації належних продуценту «правозахисних форм» інформаційно-цифрового інтелектуального продукту та набуття їх посередником (ICIPi) в формі «контракту продажу» може бути формалізований наступним чином (авторський погляд):

$$N(ICIPnd \Rightarrow ICIPi) = \\ = Apr \sim LKli, Apr \sim AKli, Apr \sim AKli\&AKsli, \quad (2)$$

В соціальному кластері посередників-новаторів при екстерналізації привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту визначним є досвід використання німецькими фірмами передового наукового обладнання при пріоритетному стимулюванні з боку держави впровадження нових процесів і нових продуктів. Досвід набуття неосно-конструктивістського інформаційно-цифрового інтелектуального продукту накопичувався з моменту, коли німецькими

компаніями управляли фахівці, які вдосконалили методи реалізації інноваційних продуктів, надаючи безкоштовні зразки споживачам і спільно проводячи випробування.

В Німеччині відносини державно-монополістичного регулювання привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту для стимулювання розвитку індустрії надавали пріоритет фактору «розвиток технологій» [12], який доповнювали «створення стимулюючої ролі держави у структуруванні відносин між банком і промисловістю», а також «лобіювання тарифів» і «картелі» [13] в межах програми спільних проектів промислових досліджень і розробок тощо. Збереження результативності зазначених пріоритетних стимулів у сьогоденні може ілюструватися часткою «High-tech» виробництв у Німеччині.

Звідси, в соціальному кластері посередників-підприємців виявлено досвід стимулювання субсидіями досліджень і розробок в умовах провідної ролі держави у структуруванні відносин між банком і промисловістю. Функціонал актуалізації належного посереднику «контракту продажу правозахисної форми» інтелектуального продукту та набуття їх споживачем як поновлення (ICIPtl) або поновлення з доповненням (ICIPta) контракту використання «правозахисної форми» може формалізуватися як (авторська інтерпретація):

$$N(ICIPi \Rightarrow ICIPtl \parallel ICIPta) = Kli \sim LKli, Kli \sim AKli, \\ Kli \sim AKli\&NKli, \quad (3)$$

Таким чином, при аналізі екстерналізації привласнення не особисто створеного легітимного інформаційно-цифрового інтелектуального продукту в Німеччині виявлено досвід державно-приватного партнерства щодо субсидій підготовки кваліфікованих спеціалістів, досліджень і розробок, захисту національних винаходів від небажаного копіювання, структурування відносин між банком і промисловістю, що може бути формалізовано системою рівнянь 1, 2, 3. Результати дослідження особливостей екстерналізації привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту в ракурсі міжнародного досвіду можливо представити наступним чином (табл. 1).

Висновки з проведеного дослідження. За результатами аналізу привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту в ракурсі міжнародного досвіду, можливо зробити такі висновки:

1. Виявлено етапи фіксації й легітимації інтелектуального продукту: символічної (до V ст.), привілейованої (з V до XVIII ст.), правової (з XVIII до XIX ст.), знаково-символічної (з кінця XIX ст.).

2. Акцентовано на прояві привласнення переважно не власно створеного легітимного інформаційно-цифрового інтелектуального продукту в умовах посилення дії тенденції перетворення великої приватної власності в найкрупнішу у Німеччині.

Екстерналізація привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту в ракурсі міжнародного досвіду

Екстерналізація привласнення	Взаємодії акторів соціально-економічних кластерів:		
	творці	продуценти	посередники-підприємці
стимули регулювання привласнення не власно створеного легітимного інтелектуального продукту	державно-приватне партнерство щодо субсидій для підготовки кваліфікованих спеціалістів, досліджень і розробок	захист національних винаходів від «небажаного копіювання»	державне стимулювання субсидіями досліджень і розробок, а також структурування відносин між банком і промисловістю
функціонал привласнення не власно створеного легітимного інтелектуального продукту	актуалізації належного творцю «авторського екземпляру» та набуття його продуцентом	актуалізації належних продуценту «правозахисних форм» інтелектуального продукту та набуття їх посередником в формі «контракту продажу»	актуалізації належного посереднику «контракту продажу правозахисної форми» інтелектуального продукту та набуття їх споживачем як поновлення або поновлення з доповненням контракту використання «правозахисної форми»

3. Виявлено функціонал привласнення не власно створеного легітимного інформаційно-цифрового інтелектуального продукту в частині: актуалізації належного творцю «авторського екземпляру» та набуття його продуцентом (в кластері творців); актуалізації належних продуценту «правозахисних форм» інтелектуального продукту та набуття їх посередником в формі «контракту продажу» (в кластері продуцентів); актуалізації належного посереднику «контракту продажу правозахисної форми» інтелектуального продукту та набуття їх споживачем як поновлення або поновлення з доповненням контракту використання «правозахисної форми» (в кластері посередників-підприємців).

4. Серед стимулів розширеного відтворення акторів привласнення не власно створеного легітимного інформаційно-цифрового інтелектуального продукту виділено: державно-приватне партнерство щодо субсидій для підготовки кваліфікованих спеціалістів, досліджень і розробок (в кластері творців); захист національних винаходів від «небажаного копіювання» (в кластері продуцентів); державне стимулювання субсидіями досліджень і розробок, а також структурування відносин між банком і промисловістю (в кластері посередників-підприємців).

5. Подальші дослідження мають бути спрямовані пошук перспектив імплементації окремих досягнень привласнення інформаційно-цифрового інтелектуального продукту, сформованих в європейських країнах, до реалій національної економіки України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Небрат В.В. Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи : міжнародна

колективна монографія. Київ : НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2023. 571 с.

2. Білоцерківець В.В. Економіка і нова економіка: критерії розмежування. *Економічна теорія*. 2005. № 1. С. 17–24.

3. Білоцерківець В.В. Нова економіка: зміст, ґенега та авангардний характер : автореф. дис. докт. екон. наук. : 08.00.01. Дніпропетровськ, 2014. URL: <https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/3686/CD409.pdf?sequence=1> (дата звернення: 10.04.2024).

4. Integrating Intellectual Property Rights and Development Policy. Commission on intellectual property rights. URL: <http://www.lprcommission.org> (дата звернення: 10.03.2024).

5. Hoffmann D. Kaiser-Wilhelm-Gesellschaft. *Tagespiegel*. 2011. Vol. 9. URL: https://www.mpiwg-berlin.mpg.de/Presse-PDF/Hoffmann_KWG_Tagesspiegel_09.1.2011.pdf (дата звернення: 15.03.2024)

6. Murmann P. Knowledge and Competitive Advantage: The Co-evolution of Firms, Technology, and National Institutions. Cambridge : Cambridge University Press, 2003. 294 p.

7. The Chemical Industries of German Rhineland : A Summary of the Report of the British Chemical Mission on Chemical Factories in the Occupied Area of Germany. *British chemical mission on chemical factories in the occupied area of Germany*. Association of British Chemical Manufacturers. London : St. Clements Press, limited, 1920. P. 25.

8. Burhop C. Pharmaceutical Research in Wilhelmine Germany: The Case of E. Merck. *The Business History Review*. 2009. vol. 83. № 3. P. 475–503.

9. Moe E. Governance, Growth and Global Leadership: The Role of the State in Technological Progress, 1750–2000. Burlington : Ashgate Publishing Ltd., 2013. 320 p.

10. Tilden W., Gardner. W. M. The Supply of Chemicals to Britain and Her Dependencies The British Coal Tar Industry: its Origin. Development and Decline. 1915. P. 315–334.

11. Chandler A. Scale and Scope: The Dynamics of Industrial Capitalism. Cambridge : Harvard University Press, 2009. 780 p.

12. Krause W., Puffert D. J. Chemicals, strategy, and tariffs: Tariff policy and the soda industry in Imperial Germany. *European Review of Economic History*. 2000. Vol. 4. Iss. 3. P. 285–309.

13. Domeratzky L. The international cartel movement. *Trade Information Bulletin*. №. 556: The Balance of International Payments of the United States in 1922–1928. United States. Bureau of Foreign and Domestic Commerce. Washington : U.S. Government Printing Office, 1922–1928. P. 9–11

REFERENCES:

1. Nebrat V. (2024) Vidbudova dlja rozvitku: zarubizhnij dosvid ta ukrains'ki perspektivi : mizhnarodna kolektivna monografija [Renewal for development: foreign experience and Ukrainian prospects : international collective monograph]. Kyiv : NAS Ukraine, GO «In-t econ. and prognostics. NAN Ukraine. (in Ukrainian)

2. Bilotserkivets V.V. (2005) Ekonomika i nova ekonomika: kryterii rozmezhuвання [Economy and new economy: criteria for distinction]. *Ekonomichna teoriia - Economic theory*, vol. 1, pp. 17–24.

3. Bilotserkivets V.V. (2014) *Nova ekonomika: zmist, geneza ta avanhardnyi kharakter* [New economy: content, genesis and vanguard character]: avtoref. dys.... dokt. ekon. nauk. : 08.00.01. Dnipropetrovsk. [in Ukrainian]. Available at: <https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/3686/CD409.pdf?sequence=1> (accessed April 10, 2024).

4. Integrating Intellectual Property Rights and Development Policy. Commission on intellectual property rights. Available at: <http://www.iprcommission.org> (accessed Marth 10, 2024).

5. Hoffmann D. (2011) Kaiser-Wilhelm-Gesellschaft. *Tagesspiegel*, Vol. 9. Available at: [https://www.mpiwg-berlin.mpg.de/Presse-PDF/Hoff-](https://www.mpiwg-berlin.mpg.de/Presse-PDF/Hoffmann_KWG_Tagesspiegel_09.1.2011.pdf)

[mann_KWG_Tagesspiegel_09.1.2011.pdf](https://www.mpiwg-berlin.mpg.de/Presse-PDF/Hoffmann_KWG_Tagesspiegel_09.1.2011.pdf) (accessed Marth 15, 2024)

6. Murmann P. (2003) Knowledge and Competitive Advantage: The Co-evolution of Firms, Technology, and National Institutions. Cambridge : Cambridge University Press. (in English).

7. The Chemical Industries of German Rhineland : A Summary of the Report of the British Chemical Mission on Chemical Factories in the Occupied Area of Germany (1920). *British chemical mission on chemical factories in the occupied area of Germany. Association of British Chemical Manufacturers*. London : St. Clements Press, limited. (in English).

8. Burhop C. (2009) Pharmaceutical Research in Wilhelmine Germany: The Case of E. Merck. *The Business History Review*, vol. 83, № 3, pp. 475–503.

9. Moe E. (2013) Governance, Growth and Global Leadership: The Role of the State in Technological Progress, 1750–2000. Burlington : Ashgate Publishing Ltd. (in English).

10. Tilden W., Gardner W. M. (1915) The Supply of Chemicals to Britain and Her Dependencies The British Coal Tar Industry: its Origin. Development and Decline, pp. 315–334.

11. Chandler A. (2009) Scale and Scope: The Dynamics of Industrial Capitalism. Cambridge : Harvard University Press. (in English).

12. Krause W., Puffert D. J. (2000) Chemicals, strategy, and tariffs: Tariff policy and the soda industry in Imperial Germany. *European Review of Economic History*, vol. 4, Iss. 3, pp. 285–309.

13. Domeratzky L. (1928) The international cartel movement. *Trade Information Bulletin*. №. 556: The Balance of International Payments of the United States in 1922–1928. United States. Bureau of Foreign and Domestic Commerce. Washington : U.S. Government Printing Office, pp. 9–11.